

MIĘDZYNARODOWA STANDARYZACJA PÓL TEMATYCZNYCH³⁵

Na kilku posiedzeniach i konsultacjach wydzielono 15 pól tematycznych do historyczno-jakościowej części badań. Na ostatnim posiedzeniu przygotowującym tę część projektu (14–16.02.1997 w Wiedniu) wszystkie grupy narodowościowe zostały poproszone o konkretyzację zakresów tematycznych z punktu widzenia ich własnego kraju oraz o zestawienie hipotez, celem ich opracowania i planów budżetowych. Informacje te z krajów zostały zsynchronizowane. Został opracowany jednolity międzynarodowy standard badania. Tworzy on podstawę dla konkretnych prac badawczych w krajach uczestniczących w tych badaniach, przy czym własne zainteresowania i zagadnienia specyficzne dla danego kraju nie mogą paść ofiarą tego umiędzynarodowienia. W następnych punktach przedstawione zostaną standardy łączące kraje wyszczególnione według zakresów tematycznych.

Informacje/prace, które dostarczone zostały do tej pory przez grupy narodowościowe, wskazują na różnorodność zainteresowań w odniesieniu do poszczególnych pól tematycznych. Nie wszystkie zespoły znalazły ekspertów ze wszystkich tematów na tym samym poziomie. Dlatego też bardziej sensowne jest to, żeby nie wszystkie tematy badane i opracowywane były w każdym kraju z taką samą intensywnością. Najlepsze prace najlepszych ekspertów zostaną w drugim etapie uzupełnione przez inne zespoły krajowe, które dokładnie opracowują inne tematy. To domaga się i umożliwia międzynarodową współpracę ekspertów w ramach jednego zespołu, jak i międzynarodowe korzystanie z czołowych ekspertów i prac.

A oto pola tematyczne wiążące na kolejnym etapie badań:

Część historyczno-jakościowa**1. Księża i biskupi – kierownictwo i komunikacja kościelna**

Pierwsze pole tematyczne koncentruje się na kościelnym urzędzie kierowniczym jak i na jego strukturze. Poprzez kierownictwo zgodnie z katolickim kościelnoprawnym pojmowaniem i ustaleniem rozumie się urzędy kierownicze (bez urzędów we wspólnotach zakonnych. Są to duchowni zarządzający „urzędami duchownymi” Oni określają przed wszystkimi innymi, jak ma się kształtować kierownictwo i komunikacja w Kościele. Zgodnie z soborem watykańskim II osoby sprawujące urząd wezwane są w szczególności do kolegalności, a także do tego, by w różnoraki sposób włączać świeckich do kierownictwa: urząd należy więc sprawować personalnie, kolegalnie i synodalnie. Taka jest wizja. Jaka jednak była rzeczywistość w społeczeństwach w okresie przeddemokratycznym?

Tematy:

Rozwój ilości, wiek, podział, wykształcenie, narodowość biskupów i księży. Uzasadnienie trendów okolicznościami politycznymi, polityczno-kościelnymi i innymi;

Tożsamość osób sprawujących urząd, własne pojmowanie posłannictwa, funkcja, teologia, możliwości i granice kierownictwa – w oparciu o biografię osobistą i instytucyjną osób sprawujących urząd;

³⁵ Na podstawie Pastorales Forum. Förderung der Kirchen in Ost- und Mitteleuropa, Aufbruch 2, Wien b.r., (1997), 11-29; również M. TOMKA, P. M. ZULEHNER, Religion in den Reformländern Ost (Mittel) Europas, Ostfildern 1999, 10-20.

Połączenie/zjednoczenia osób sprawujących urząd – kościelne i polityczne, wolne i wymuszone;

Wykształcenie księży z punktu widzenia ogólnokościelnych danych o wykształceniu księży, jak i o specyficznych dla danego kraju prawnych regulacjach państwowego i kościelnego szkolnictwa wyższego;

Młoda kadra, młodzi księża następcy (z prognozą do 2010);

Środki kierowania;

Postanowienia/rozstrzygnięcia – szukanie ich, przygotowywanie, realizowanie, kontrola, krytyka;

Typologia kierownictwa na podstawie modeli kierownictwa w życiu publicznym - w zwierciadle tradycji kierowniczych i typologii kierowniczych danego kraju;

Rozwój przestrzeni politycznej i kościelnej do sprawowania kościelnych funkcji kierowniczych w przekroju w minionych 50 latach;

Gotowość do kolegialności wśród sprawujących urzędy kierownicze, jak i faworyzowane kolegialne pola pracy i praktyka;

Akceptacja kierownictwa w Kościele i w społeczeństwie: waga polityczna i kościelna osób sprawujących urząd;

Typowe polityczne i kościelne konflikty oraz ich rozwiązania;

Rola osób sprawujących urząd przy zmianie systemów politycznych;

Historia, stan i traktowanie problematyki „uchybień/ przewinień” wśród sprawujących urząd;

Otwarte i zakryte kryteria zdobywania kierowniczego urzędu w Kościele;

Możliwości i zasięg realizowania oryginalnych powołań w stanie duchownym;

Brak kierownictwa: problematyka nie obsadzonych siedzib biskupich i brak księży;

Doświadczenia z synodami krajowymi i diecezjalnymi jako środkami kierowania i modelem komunikacji.

2. Recepcja soboru

Sobór watykański II (1962–1965) przyniósł decydujący punkt zwrotny dla całego kościoła katolickiego, który to istotnie wpłynął na życie wewnętrzne i zewnętrzne Kościoła. Na całym świecie dyskutuje się na temat recepcji postanowień oraz „ducha” soboru. Należy wziąć tu pod uwagę specjalny przebieg recepcji soborowej w politycznie utrudnionej sytuacji krajów (wschodnio-) środkowoeuropejskich, wgłębiając się należy też zbadać, jak ta sytuacja polityczna odbijała się na życiu Kościoła. Pojęcie „recepcja” obejmuje zarówno prawną, teologiczną i organizatorską akceptację soboru, jak i rozwój nauki w tychże Kościołach wschodnich w odniesieniu do rozumienia „świata” i „Kościoła”. Zbadana musi być nie tylko recepcja soborowa w powszechnym życiu Kościoła, lecz także w teologii naukowej.

Tematy

Przedsoborowa sytuacja Kościoła ze względu na dominujące tematy synodalne;

Uczestnictwo i współdziałanie w soborze;

Proces ogłaszania wyników i postanowień soborowych;

Wprowadzanie konkretnych dekretów i ich echo wśród duchowieństwa i świeckich;

Posoborowy rozwój w konkretnym Kościele miejscowym;

Symboliczna rola pojęcia „sobór” w różnorodnych wypowiedziach kościelnych: sobór jako reforma, sobór jako kozioł ofiarny itd. (sobór i antysobór);

Strukturalne i personalne położenie teologii, jej pozycja wśród pozostałych, nauk;

Główne cechy teologii rodzimej (w nauce i badaniu) w zwierciadle soborowych odnowień teologii (przede wszystkim na podstawie teologii biblijnej, dogmatycznej i praktycznej). Próba typologizacji podstawowych pozycji teologicznych w danym kościele miejscowym (możliwie niezależnej od typologii znanej w Kościele zachodnim);

„Teologia według Gułagu” – główne zarysy refleksji teologicznej o doświadczeniach od totalitaryzmu do demokracji;

Obecność dyskusji soborowej w rodzimych pracach teologicznych;

Analiza/ ocena soboru w pracach teologicznych danego kraju;

Główne zarysy wizji Kościoła w Kościele miejscowym ze względu na *Lumen gentium*;

Główne zarysy wizji świata w Kościele miejscowym ze względu na *Gaudium et spes*;

Znaczenie soboru w praktyce i autorefleksji Kościoła miejscowego;

Teologiczne, ewentualnie pastoralne, specyficzne dla danego kraju impulsy do kontynuacji soboru;

Porównanie urzeczywistniania soboru przed i po zmianie ustroju.

3. Kościół i media

Zakres tematyczny: Kościół i media (w szerszym pojęciu: Kościół i publiczność) chce ukazać prezentacje Kościoła w (niekościelnych) mediach, jak i sytuacje i ograniczenia mediów kościelnych. Pod pojęciem media należy rozumieć wszelakie drukowane, elektroniczne i komputerowe media. Aby możliwe było pojęcie stosunku między kościołem a publicznością, należy przedstawić strukturę(-y) publiczności w środkowo-wschodnio-europejskich społeczeństwach. Szczególną uwagę trzeba poświęcić pytaniu, jakie właściwości komunikacyjne wynikają z różnic strukturalnych między Kościołem a publicznością kontrolowaną przez państwo.

Tematy

Korelacje między różnymi strukturami kościelnymi i strukturami publicznymi;

Tendencje homogenizacyjne w Kościele jako odpowiedź na publiczne wyzwania;

Otoczenie społeczne Kościoła, w szczególności publiczność *medialna*;

Tożsamość Kościoła w zwierciadle jej medialnego otoczenia;

Wewnętrzne potrzeby Kościoła, które mają kształtować prezentacje Kościoła u publiczności;

Konkretne cele Kościoła w cywilnych i kościelnych mediach;

Potrzeby społeczeństwa, które nieodzownym czynią publiczną prezentację Kościoła;

Doświadczenia Kościoła z mediami kościelnymi i cywilnymi – przekrój (w tym problematyka cenzury ze strony państwowej i kościelnej).

4. Świeccy – kobiety – młodzież

W teologii „świecki” jest kościelno-teologicznym pojęciem opisującym wszystkich wierzących w Chrystusa, którzy tworzą lud Kościoła. W sposób tradycyjny rozumiano świeckich jako stan podległy klerowi. W socjologicznej literaturze fachowej słowo to ma raczej negatywny wydźwięk: świecki jest tym nie wiedzącym, niedoświadczonym. Sobór watykański II rozstał się z takim obrazem społeczeństwa dwustanowego i poprzez wydobywanie biblijnego obrazu wędrującego ludu Bożego dowartościował rolę ludzi nie wyświęconych. Ten punkt zwrotny w sposobie widzenia Kościoła inicjuje nową świadomość wśród świeckich, jednakże tworzy jednocześnie nową płaszczyznę

konfliktową w Kościele. Kobiety i młodzież traktowane są w tym zakresie tematycznym jako podgrupy "świeckich". Celem badania sytuacji świeckich jest przedstawienie ich samo-pojmowania, ich pozycji w Kościele i jako wierzących katolików w społeczeństwie.

Tematy

Główne cechy osób świeckich (kobiety i młodzież) – organizacje w różnych politycznych epokach;

Tożsamość świeckich (w odniesieniu do kościelnej roli i zadania w społeczeństwie);

Działanie ruchów społecznych i kulturalnych na kościelną świadomość świeckich;

Typy stosunków między duchownymi a świeckimi w różnych epokach politycznych;

Świeccy jako „problem” wśród duchownych i świeckich – „zakresy świeckie” w rozumieniu duchownych i świeckich: przydział ról w Kościele i społeczeństwie;

Najważniejsze osiągnięcia i roszczenia świeckich po soborze i po zmianie ustroju;

Wartość i akceptacja kobiecości w społeczeństwie i Kościele;

Związek między sytuacją religijną a kościelno-religijną aktywnością młodzieży.

5. Podstawy materialne

Życie kościelne potrzebuje różnorodnego finansowania. Upaństwowienie dóbr kościelnych przekształciło w sposób radykalny tradycyjną strukturę finansów. Koniecznym stały się wkłady własne wierzących („podatek kościelny”), środki państwowe i solidarne wsparcie „wolnego” Kościoła. W krajach postsocjalistycznych dyskutuje się w ramach wolności politycznej na temat sposobu i rozmiaru finansowania Kościoła. Problematyka ta domaga się długoterminowego rozwiązania. W projekcie badawczym należy przedstawić powszechną sytuację w finansowaniu Kościoła i jak on obchodzi się z pieniędzmi.

Tematy

Stan finansów kościelnych: personel, kapitał itd.

Pozycja i znaczenie pieniędzy w myśleniu kościelnym;

Sposób finansowania Kościoła od upaństwowienia do teraźniejszości;

Restytucja dóbr kościelnych (ocena polityczna, prawna i kościelna);

Sposób obchodzenia się z pieniędzmi w Kościele – problematyka przejrzystości i kompetencji;

Środki zagraniczne w przekroju czasowym;

Kościelne, polityczne i fachowe koncepcje długoterminowego finansowania Kościoła;

„Pieniądze” w argumentacji politycznej i pastoralnej;

„Problem pieniędzy” a wolność w Kościele.

6. Duszpasterstwo

Podstawową i określającą strukturą Kościoła jest terytorialna struktura parafialna. W życiu parafii urzeczywistnia się Kościół wśród ludzi danego społeczeństwa. Po przejęciu władzy przez komunistów struktura ta pozostała jako prawie jedyna oficjalna przestrzeń, gdzie możliwe było życie wspólnoty wierzących – ale także i tu pod restrykcjami. Po przemianie politycznej parafie otrzymały nową szansę do realizowania swoich zadań. (Zagadnienie świeckich w teologii pastoralnej może być traktowane w tym zakresie tematycznym albo w zakresie 4. Świecy. W obydwu przypadkach pożądane są wzajemne odnośniki).

Tematy

Statystyka parafialna: liczba, wielkość, stosunek „*mater i filia*”;

Duszpasterstwo w parafii w przekroju długoterminowym – wpływ polityki na życie parafii;

Parafia jako „areszt domowy” pastorału. Jakie doświadczenia z czasów, gdy pastorał zawężony został przez urzędy państwowe do struktury parafialnej, działają jeszcze do dzisiaj?

Osoby kluczowe i gremium parafii;

Pozycja parafii w diecezji i w stosunku do innych instytucji kościelnych;

Zasięg i cechy podstawowe pastorału w różnych dzisiejszych typach parafialnych;

Parafia i polityka (lokalna) – działanie i kultura stosunków parafii w ramach polityki lokalnej;

Różnorodność kulturalna, gospodarcza i duchowa w życiu parafialnym;

Próby odnowień w pastorale parafialnym także ze względu na nową różnorodność organizacji kościelnych.

7. Ruchy duchowe i religijne

Rozwój kościelny i polityczny ostatnich dziesięcioleci zaowocował różnorodnością ruchów religijnych i kościelnych. Badając ten fenomen przyjrzeć się trzeba zarówno ruchom chrześcijańskim, niechrześcijańskim i pseudo-religijnym oraz nowym religiom i sektom (w dalszej części określanych jako „ruchy”, przy czym należy wziąć pod uwagę całą tę różnorodność). W tym zakresie tematycznym chodzi o problem, jak Kościół zapatruje się na te ruchy religijne oraz jak je traktuje. Przy tym pojawia się pytanie o korelacje między Kościołem, polityką i ruchami (wszelkiego rodzaju), jakie występowały wcześniej i jakie występują dzisiaj. Należy jednak jasno powiedzieć, że w projekcie tym nie jest przewidziane żadne wyraźne „badanie sekt”

Tematy

Przedstawienie różnorodności ruchów religijnych (i pseudo religijnych) w przekroju;

Związki: sekty – polityka i Kościół – polityka;

Pozycja i ocena ruchów w społeczeństwie;

Socjalno-religijne pochodzenie członków ruchów;

Pozycja i ocena ruchów w myśleniu Kościoła i w koncepcji pastoralnej (osąd i przesąd/ ocena i uprzedzenia ruchów);

Kościelne ruchy odnowy – powszechna sytuacja i typologia według celów, stylu życia, akceptowalność, inkulturacja – wzajemne oddziaływanie i społeczna aktywność (ruchy rodzime należy przedstawić osobno);

Ruchy jako wyzwanie i konkurencja dla Kościoła – przedstawienie różnorodności zdań.

8. Religia a tożsamość narodowa

Korelacja między religią, narodem i chrześcijaństwem jest typową charakterystyką rozwoju w XIX wieku. Zepchnięta w czasach komunistycznych na drugi plan, przeżywa po zmianie ustroju nowy rozkwit. Wydaje się, że korelacja ta ma decydujący wpływ na społeczną i polityczną pozycję Kościoła jako instytucji. Badanie nie stawia sobie w żadnym przypadku za cel analizy historyczno-politologicznej tejże korelacji. Dużo bardziej chce trzeźwo postawić pytanie: z jednej strony jak działa Kościół w odniesieniu do narodowej tożsamości różnych krajów – a z drugiej strony jak problemy narodu i narodowości wpływa na pastorał?

Tematy

Korzenie historyczne wzajemnego stosunku między chrześcijaństwem a narodem (w XIX wieku);

Wielopostaciowe odmiany stosunku katolicyzmu i narodowości w przekroju (m.in. „narodowy katolicyzm”);

Narodowe i chrześcijańskie symbole w rękach politycznych różnego rodzaju grup;

Oddziaływanie stosunku między chrześcijaństwem a tożsamością narodową na aktywność społeczną Kościoła jak i na planowanie pastoralu;

Religijność i katolicyzm ludowy z punktu widzenia realnokościowych pojmowań jak i nauki socjalnej Kościoła.

9. Ekumenia

Kościół katolicki w badanym regionie żyje wśród kilku dużych Kościołów i nowszych wspólnot religijnych, w niektórych krajach jest mniejszością. Ogólno kościelne spojrzenie na inne religie i wyznania od czasu soboru watykańskiego II uległo zasadniczej zmianie. Zmiana ta spotkała katolicki Kościół miejscowy w epoce (prawie pełnej) niewoli i wykorzystywana była instrumentalnie na różne sposoby przez sprawujących władzę. Głównym celem opracowania tego pola tematycznego jest korelacja między zmianami społecznymi a stosunkiem między różnymi religiami i wyznaniem. Rozważanie to kieruje się zarówno na wyrażone opinie, jak i na faktyczną praktykę?

Tematy

Stosunki religijne i wyznaniowe w XX wieku – przekrój;

Religijna i wyznaniowa polityka państwa w latach 1948–1997;

Doświadczenia z dialogów religijnych i wyznaniowych w latach 1948–1997;

Doświadczenia z ekumenizmem (płaszczyzna parafii, projekty) na podstawie studium kilku przypadków urzeczywistniania ekumenizmu;

[Stosunek do mniejszych wspólnot religijnych i „sekt” – nr 7 „Ruchy spirytualne”];

[Recepcja nowej nauki ekumenicznej Kościoła – nr 2 „Recepcja soborowa”];

Korelacja antysemityzmu politycznego i chrześcijańskiego w dzisiejszych czasach;

Pastoralne rozważania i projekty w kierunku ekumenizmu.

10. Konformizm a opór/sprzeciw

Przemiana społeczna i polityczna dotyczy także osobistego życia, rozwoju osobistej struktury wartości oraz znaczenia postanowień kościelnych i politycznych każdego pojedynczego człowieka. Dyktatury próbowały utworzyć „nowego człowieka” oraz starały się swoim wpływem dotrzeć aż do najintymniejszej warstwy życia człowieka. Odpowiedź pojedynczych chrześcijan wypadała między oporem/sprzeciwem a kolaboracją – wpłątane w los osobisty, kulturę, wychowanie i osobiste otoczenie. Pojęcia „konformizm i opór/sprzeciw” obejmują zasięg struktury wartości, środowisko życiowe i interpretacja życia, i to ze względu na momenty przełomowe tych zmian społeczno-politycznych.

Tematy

Podstawowe cechy zmian struktury wartości w przekroju – bazując przede wszystkim na dokumentach osobistych i odnoszących się do konkretnych osób;

Zbieżność, rozbieżność i rozdzźwięk między wartościami publicznymi i osobistymi;

Korelacja między wiarą a karierą;

Typologia dostosowywania się oraz sprzeciwów w totalitaryzmie, w łagodnej dyktaturze i w demokracji w określonych grupach wiekowych (urodzeni w 1900, 1920, 1940, 1960);

Obrazy i powody sprzeciwu – zbiór reprezentatywnych (symbolicznych) działań; „Święci”, „lapsi” (tzn. ludzie, którzy gotowi byli dla osobistego i/lub kościelnego przeżycia sprawiać pozory dostosowania się) i kolaboranci w dzisiejszym spojrzeniu publiczności i Kościoła (pryncypialne i praktyczne odświeżenie kolorowej przeszłości).

11. Zakony

Religijne wspólnoty zakonne odgrywały przed przejściem władzy przez komunistów bardzo ważną i znaczącą rolę w społeczeństwie: w kulturze, w służbie zdrowia itd. Dokonane przemocą przestrukturyzowanie społeczeństwa wystąpiło mocno przeciwko tym wspólnotom i zabroniło im działalności publicznej, a nawet egzystencji. W czasach łagodnej dyktatury członkowie zakonów żyli anonimowo, lub też zagranicą częściowo spełniając charyzmat i działalność zakonu, bądź nie spełniając go wcale. Po przemianie politycznej wspólnoty te szukają śladów swojej młodszej lub starszej historii jak i miejsc i powodów ich społecznej obecności. To powszechne poszukiwanie – obciążone, a poniekąd ulaskawione doświadczeniami lat 50. – jest reprezentatywnym eksperymentem dla poszukiwania całego Kościoła.

Tematy

Społeczne znaczenie zakonów w różnych epokach – przekrój;

Korelacja między charyzmatami zakonnymi a „wartościami” (totalitarnego) kolektywizmu;

Oddziaływanie wielkich zmian społecznych na życie zakonne i pojmowanie różnych zakonów;

Wewnętrzne odnowy zakonne na podstawie wpływów kościelnych, rodzimych zakonów i politycznych – konflikty pokoleniowe – typologia najważniejszych wytycznych społecznej służby zakonów;

Wyzwania społeczne z punktu widzenia różnych zakonów – społeczne znaczenie specjalnych charyzmatów zakonnych;

Motywy wstąpienia do zakonu oraz społeczny, duchowy i polityczny background nowo przyjętych;

Udana i nieudana integracja w nowych warunkach (życie zakonne i śmierć zakonna);

Zakon jako społeczeństwo i Kościół kontrastowy.

12. Kształcenie religijne

Pod pojęciem „kształcenie religijne” badanie to rozumie różnorodność nauki/zajęć szkolnych i kształcenia. Przed przejściem władzy przez komunistów Kościół katolicki odgrywał w krajach badanych kluczową rolę kulturalną i stosownie do tego stał się ofiarą dokonywanej przemocą mobilizacji. W okresie niewoli Kościół próbował utrzymać przynajmniej kilka rodzajów/sposobów nauki religijnej – czasami na nieoficjalnej ewentualnie na wpół oficjalnej drodze. Po przemianie politycznej Kościół skonfrontowany został nie tylko z problematyką strukturalnej, lecz szczególnie treściowej odnowy kościelnego nauczania. Celem przedstawienia tego szerokiego zakresu tematycznego jest – obok szkicu różnorodności religijnego nauczania – przede wszystkim próba przedstawienia jego powołania i posłannictwa. Z powodu szerokości

tego pola tematycznego należy podzielić je na dwa pola nauczania: nauka religii (wraz z katechezą) oraz kształcenie dorosłych.

Tematy

Pola praktyki i główne cele religijno-kościelnego nauczania w korelacji z rozwojem społecznym – przekrój;

Obraz nauczania religijnego w refleksji społecznej;

Konflikty między nauczaniem państwowym (ateistycznym) i kościelnym (religijnym);

Pedagogiczne i metodyczne trendy w nauczaniu religijnym;

Problematyka nauki religii w przeciwieństwie do katechezy;

Tożsamość, powołanie, szkolna i kościelna pozycja prawa jak i wykształcenie nauczycieli religii w dzisiejszych czasach;

Pola, cele i metody kształcenia/nauczania dorosłych w dzisiejszych czasach.

13. Pobożność ludowa

Pojęcie „pobożności ludowej” w ludoznawstwie rozumiane jest jako pobożność tradycyjna (pielgrzymki, grupy różańcowe, grupy kultu maryjnego, synody, „Grób Chrystusa” itd.). Ćwiczenia liturgiczne i silne liczebnie zakotwiczenie pobożności ludowej wśród ludności należały ściśle do publicznego obrazu Kościoła przed komunizmem. W czasach totalitarnych i posttotalitarnych ruchy te zostały całkowicie zabronione lub były wstrzymywane, albo też używane instrumentalnie dla interesów niekościelnych. Resztki tej pobożności ludowej odnawiane są teraz przez kierownictwo Kościoła, a także przez chrześcijan – często jednakże ze zmienioną treścią i celem. Podstawowe pytanie tego zakresu tematycznego brzmi: Jaką rolę odgrywają aspekty pobożności ludowej w praktyce i odnajdywaniu tożsamości dzisiejszego Kościoła? Należy zastanowić się tutaj nad innymi, nietradycyjnymi zakresami sakralności życia osobistego.

Tematy

Rola i znaczenie najważniejszych fenomenów religijności ludowej w epokach – przedstawione na podstawie studium konkretnego przypadku pielgrzymki o największym znaczeniu;

Typologia multifunkcjonalności religijności ludowej w dzisiejszych czasach;

Typologia ocen społecznych i kościelnych;

Kontrola i konflikty między religijnością ludową a kierownictwem Kościoła;

Religijność ludowa w kościelnym planowaniu pastoralnym.

14. Aspekt międzynarodowy

Szczególną cechą Kościoła katolickiego jest jego kościelne centrum w Rzymie. Centrum to miało i ma nadal obok teologiczno-prawno-kościelnego znaczenia także znaczenie polityczne w Kościele miejscowym i we wspólnotach lokalnych. Polityczny podział Europy na dwie części prowokował Kościoły lokalne na „wolnym Zachodzie” do solidarności wobec „Kościoła milczenia” Kongregacje watykańskie rozwinęły „wschodnią politykę Watykanu”, która to przyniosła najrozsławniejsze owoce w tych krajach. Obok kościelno-politycznych stosunków międzynarodowych rozwijała się także praktykowana „katolickość u podstaw” Celem badania tego pola tematycznego jest analityczne przedstawienie polityki Watykanu, państwowej polityki kościelnej i aktywności poza politycznej.

Tematy

Rozwój oficjalnych i nie- (ewentualnie na wpół) oficjalnych stosunków między Kościołem lokalnym a Rzymem – przekrój;

Ocena i uznanie „wschodniej polityki Watykanu” w świetle rozwoju społeczno-politycznego;

Podstawowe stosunki między „Wschodem i Zachodem”;

Korelacje między państwową polityką wewnętrzną a (międzynarodową) polityką kościelną z punktu widzenia Kościoła i państwa;

Kościelno-polityczna rola i znaczenie Rzymu z punktu widzenia Kościoła lokalnego;

Typologia ocen stosunków „Wschód – Zachód”

15. *Caritas*

Przed II wojną światową Kościoły cieszyły się materialnym, finansowym bezpieczeństwem, które to po przejęciu władzy przez komunistów całkowicie zginęło. Przed wojną Kościół mógł sprawować *caritas* w sposób instytucjonalny i nieformalny. Po wojnie Kościół sam okazał się być skazany na *caritas* innych. W czasach totalitarnych jak i po nich społeczeństwo oczekuje od Kościołów wsparcia charytatywnego dla przegranych modernizacji. Na co państwo nie ma wystarczająco pieniędzy, na to Kościół ma pracować *gratis*: w szczególności w służbie zdrowia. Teologiczne refleksje o powołaniu i posłaniu Kościoła wskazują na to, że *caritas* nie jest dowolną działalnością Kościoła, lecz jest najistotniejszym urzeczywistnianiem (nerwem życia) Kościoła. Celem badania tego pola tematycznego jest konkretne przedstawienie instytucjonalnej i nieformalnej działalności – *Caritas* Kościoła, jak jego społeczna i kościelna waga.

Tematy

Instytucjonalna działalność *Caritas* w latach 1948–1997 – przekrój;

Nieformalna, ewentualnie niezorganizowana centralnie działalność *Caritas* – 1948–1997;

Oddziaływanie zachodniej *Caritas* przed i po przemianie;

Znaczenie formalnej i nieformalnej *Caritas* z punktu widzenia publiczności społecznej i politycznej;

Caritas wśród innych instytucji charytatywnych (Czerwony Krzyż, Półksiężyc, fundacje, inicjatywy);

Planowanie – *Caritas* Kościoła po politycznej przemianie.